

**HUISELIJK GEWELD EN
KINDERMISHANDELING?
KOM IN ACTIE!
DE FRIESE
MELDCODE HELPT.**

FRIESE MELDCODE

HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

Basismodel voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

FRIESE MELDCODE HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

Basismodel voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Inleiding

Dit basismodel¹ is geschreven voor functionarissen binnen Friese instellingen, organisaties of praktijken die een meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling op gaan stellen. Met behulp van dit basismodel kan de meldcode op maat worden gemaakt voor de betreffende instantie of praktijk. Aan dit basismodel is een voorbeeld van een meldcode toegevoegd om te laten zien hoe een meldcode er uit zou kunnen zien.

Onlosmakelijk verbonden

Onderzoek toont aan dat kindermishandeling en huiselijk geweld onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en ons grootste maatschappelijke geweldsprobleem² vormt.

Enkele cijfers:

- Tenminste 110.000 kinderen van 0 tot 18 jaar zijn slachtoffer van een vorm van kindermishandeling. Dat komt neer op minimaal 1 kind per klas met 30 leerlingen
- Uit landelijk onderzoek blijkt dat in 65% van de zaken sprake is van wederzijds geweld tussen partners.
- Van alle kinderen die in een gewelddadig gezin opgroeien, is 80% tot 90% getuige van het verbale en of fysieke geweld.
- Zo'n 30% tot 40% wordt bovendien zelf slachtoffer van een vorm van mishandeling binnen het gezin. In gezinnen waar sprake is van partnergeweld is vaak ook sprake van kindermishandeling.
- Van de mannen die geweld gebruikt tegen hun partner mishandelt zo'n 40% tot 70% ook hun kinderen.
- Een derde van alle moorden en doodslagen in Nederland zijn een gevolg van huiselijk geweld.

Ieder kind en iedere volwassene heeft recht op een veilige leefomgeving, op straat en in huis. Deze gedachte wordt breed gedeeld door overheden en organisaties.

Dikwijls vindt geweld plaats in een intergenerationele cyclus. Kinderen die slachtoffer/getuige zijn van huiselijk geweld en/of kindermishandeling kunnen later in hun volwassen leven tot hetzelfde gedrag vervallen. Daarmee vormen gezinnen met kinderen waar huiselijk geweld speelt een verhoogd risico voor de maatschappij. Om dit te voorkomen, is het noodzakelijk dat professionals vroeg reageren op signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, dat zij weten wie zij kunnen consulteren en in alle situaties waarin zij ook maar een vermoeden hebben van huiselijk geweld of kindermishandeling het gesprek aangaan met betrokkenen, collega's, het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG).

Leeswijzer bij het basismodel

Het basismodel bestaat uit vier delen.

Deel 1 beschrijft het doel, de reikwijdte en de functies van de verplichte meldcode.

Deel 2 beschrijft de stappen die in de instellingscode dienen te worden opgenomen evenals de verantwoordelijkheden van de instantie.

Deel 3 biedt achtergrondinformatie over het beroepsgeheim en over de verhouding tussen het beroepsgeheim en het stappenplan in het basismodel.

Deel 4 is een voorbeeld van een meldcode dat kan worden gebruikt bij het opstellen van een eigen meldcode.

NOODSITUATIES

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat uw cliënt of zijn gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen advies vragen aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of aan het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG). Komt men daar op basis van de signalen tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kunt u zo nodig in hetzelfde gesprek een melding doen. Zo kunnen op korte termijn de noodzakelijke acties in gang worden gezet.

Let op:

Acuut gevaar: 112

Politie: 0900 - 8844

AMK: 0900 - 123 123 0

ASHG: 0900 - 567 567 8

¹ Naar voorbeeld van het landelijk basismodel, Ministerie van VWS, december 2009

² Privé geweld, publieke zaak, 2002

1. DOEL EN FUNCTIE VAN DE MELDCODE EN VAN HET BASISMODEL

1.1 Aanleiding voor het basismodel meldcode

Naar verwachting wordt in de loop van 2011 aan instanties en zelfstandige beroepsbeoefenaren verplicht opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Daaronder is ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, eerge relateerd geweld en ouderenmishandeling³. De verplichting geldt voor instanties en zelfstandige beroepskrachten in de (jeugd)gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de maatschappelijke ondersteuning en eveneens voor politie⁴ en justitie.

In Friesland werken diverse organisaties samen in de Klankbordgroep Huiselijk geweld en Kindermishandeling⁵ en RAAK⁶. Een werkgroep uit deze Klankbordgroep heeft de landelijke meldcode aangepast aan de Friese situatie. Deze Friese Meldcode ligt hier voor u. U kunt het gebruiken in uw praktijk/instelling en aanvullen met die informatie die voor uw praktijk/instelling van belang is.

1.2 Functies van de meldcode

De verplichting voor instanties en zelfstandige beroepsbeoefenaren om een meldcode te hanteren, heeft tot doel beroepskrachten te ondersteunen in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Een meldcode bevat een stappenplan. Dit stappenplan leidt de beroepskracht stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de beroepskracht duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij, rekening houdend met zijn beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze komt tot een besluit voor het organiseren van hulpverlening en/of over het doen van een melding bij het AMK of ASHG. Deze ondersteuning van beroepskrachten in de vorm van het stappenplan levert, zo mag worden verwacht, een bijdrage aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De organisatie zal door de inspectie kunnen worden aangesproken op het beschikken over een meldcode én op het scheppen van de randvoorwaarden waardoor de beroepskrachten die binnen een organisatie werkzaam zijn, de meldcode in een veilig werkklimaat kunnen toepassen.

Individuele beroepskrachten binnen de organisatie kunnen worden aangesproken op de feitelijke toepassing van het stappenplan in de meldcode bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. Zo zal in een onderzoek naar aanleiding van een bepaalde casus op organisatieniveau worden bekeken of er een meldcode aanwezig is en of de organisatie zich voldoende heeft ingespannen om de meldcode te laten 'werken'. Het handelen van de betreffende beroepskrachten kan worden getoetst aan het stappenplan van de code.

1.3 Doel van het basismodel meldcode

Het basismodel meldcode is bedoeld als handreiking voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren bij het opstellen van een code voor de eigen organisatie of praktijk. Het basismodel is zo geschreven dat het met een aantal lichte ingrepen op maat kan worden gemaakt voor een organisatie of een praktijk van zelfstandige beroepsbeoefenaren. Bij het ontwikkelen van het basismodel is inhoudelijk zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de meldcodes en -protocollen die de laatste jaren in de verschillende beroepsgroepen en domeinen zijn ontwikkeld⁷. Daarmee sluit het basismodel meldcode naar verwachting goed aan bij inmiddels vertrouwde werkwijzen in het veld.

Algemene termen

Vanwege het brede bereik van het basismodel meldcode zijn termen als: organisatie, beroepskracht en cliënt, zeer algemeen gehouden. De bedoeling is dat de code voor de eigen organisatie of praktijk concreet wordt, door de beroepskrachten en de doelgroep specifieker te omschrijven en door nauwkeurig aan te geven welke beroepskrachten geacht worden de stappen te zetten. Wordt dit op een school bijvoorbeeld van alle docenten verwacht, of wijst men daarvoor de intern begeleiders aan? En welke rol speelt het zorg- en adviesteam hierin? Gaan in een ziekenhuis alleen artsen de stappen zetten, of ligt hier ook een taak voor verpleegkundigen? En hoe is de taakverdeling geregeld in een justitiële inrichting?

Ook zou de code voor de eigen organisatie of praktijk duidelijk moeten maken welke functionarissen kunnen worden geraadpleegd voor advies en ondersteuning bij het zetten van de stappen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling die binnen de organisatie werkzaam zijn.

Begripsomschrijving van huiselijk geweld en kindermishandeling

In het basismodel is volgende definitie van huiselijk geweld⁸ gebruikt:

'Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd. Met 'de huiselijke kring' worden (ex) partners, gezins- en familieleden en huisvrienden bedoeld. De term 'huiselijk' verwijst dus niet naar de plaats waar het geweld zich voordoet, maar naar de relatie tussen plegger en slachtoffer. Huiselijk geweld kan de vorm aannemen van: kindermishandeling, (ex) partnergeweld in alle denkbare verschijningsvormen, mishandeling, uitbuiting en/of verwaarlozing van ouderen. Het gaat bij huiselijk geweld om lichamelijke, seksuele en psychische vormen van geweld zoals stalking, belaging en bedreiging.'

De volgende definitie van kindermishandeling is gehanteerd: 'Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. De volgende vormen van kindermishandeling worden onderscheiden: het getuige zijn van huiselijk geweld, lichamelijke

³ Kenmerk van de brief aan de Tweede Kamer waarin de bewindspersonen hun voornemen bekend maken is DMO/SSO-2875562.

⁴ De politie werkt al met een protocol huiselijk geweld dat de rol vervult van de meldcode. Er zal nog worden nagegaan hoe dit protocol zich verhoudt tot de beoogde meldcode.

⁵ De stuurgroep huiselijk geweld en het platform kindermishandeling zijn per januari 2010 opgeheven en samengevoegd onder de naam klankbordgroep huiselijk geweld en kindermishandeling.

⁶ Regionaal Actieplan Aanpak Kindermishandeling

⁷ Kijk voor meer informatie op www.friesemeldcode.nl

⁸ Definitie huiselijk geweld afkomstig van het Ministerie van Justitie (factsheet huiselijk geweld mei 2009)

mishandeling en/of verwaarlozing, psychische of emotionele mishandeling en/of verwaarlozing, seksueel misbruik.⁹

We willen hier onderstrepen dat het getuige zijn van huiselijk geweld in de definitie nadrukkelijk wordt genoemd als kindermishandeling.

Voor alle duidelijkheid worden seksueel geweld, genitale verminking, eengerelateerd geweld, oudermishandeling en ouderenmishandeling hierbij specifiek genoemd om duidelijk te maken dat ook deze vormen van geweld onder huiselijk geweld of kindermishandeling vallen.

Overigens vragen deze specifieke vormen van geweld ook specifieke kennis en vaardigheden van beroepskrachten. Ontbreekt deze specifieke deskundigheid, dan is het verstandig om bij signalen die mogelijk kunnen duiden op zo'n specifieke vorm van geweld, meteen een beroep te doen op externe expertise. En dus advies te vragen bij het AMK en ASHG.

Huiselijk geweld en kindermishandeling door beroepskrachten vallen niet onder het bereik van dit basismodel. Deze vormen van geweld vallen buiten het basismodel omdat dan andere stappen aan de orde zijn, zoals het informeren van de leidinggevende en/of de directie, aangifte bij de politie en het inschakelen van de betreffende inspectie.

Cliënt als slachtoffer, getuige of pleger

De cliënt, dit wil zeggen de persoon met wie de beroepskracht professionele contacten onderhoudt, zal niet altijd het slachtoffer zijn van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. De cliënt (meer- of minderjarig) kan ook als vermoedelijke pleger, of in geval van een jeugdige cliënt, als getuige, bij het huiselijk geweld of de kindermishandeling betrokken zijn.

⁹ Wet op de jeugdzorg

2. EEN BESCHRIJVING VAN DE STAPPEN

2.1 Inleiding

Dit tweede deel van het basismodel beschrijft de stappen die de organisaties van hun beroepskrachten vragen als zij kindermishandeling of huiselijk geweld signaleren. Na de omschrijving van de verschillende stappen volgt kort een beschrijving van de verantwoordelijkheid van de organisatie om zorg te dragen voor de randvoorwaarden.

Eenmalige contacten

In het stappenplan wordt ervan uitgegaan dat de beroepskracht en de cliënt regelmatig contact met elkaar hebben. Dat ligt bijvoorbeeld anders bij de spoedeisende hulp van een ziekenhuis, bij politiecontacten, en bij een huisartsenpost (voor de avond en weekenddiensten). Daar is vaak sprake van een eenmalig contact waardoor het niet mogelijk is alle stappen van het basismodel te zetten. In dat geval zou de code de specifieke stappen moeten beschrijven bij signalen van geweld die ontstaan in een eenmalig contact. Zo doet de politie in dergelijke gevallen doorgaans een zorgmelding bij het AMK of bij het ASHG. Ambulancediensten en de Friese ziekenhuizen werken allemaal met protocollen waarbij de zaak na het eerste contact zonnodig gemeld wordt bij het AMK of het ASHG.

Strafrechtelijke aanpak

Als door de signalen een vermoeden ontstaat van een ernstig misdrijf (huiselijk geweld of kindermishandeling zijn strafbaar), is het verstandig om de te zetten stappen via het AMK of het ASHG af te stemmen met de interventies van de politie. Gesprekken met slachtoffer, getuige en pleger kunnen het leveren van bewijs in de strafzaak namelijk belemmeren.

Verhouding tot de Verwijsindex Fryslân (VIF)

In geval van een vermoeden van kindermishandeling zal de beroepskracht doorgaans niet alleen de stappen van de meldcode zetten, maar daarnaast ook moeten overwegen of een signaal afgegeven moet worden in de verwijsindex. De verwijsindex heeft tot doel om beroepskrachten, die met dezelfde jongere te maken hebben, met elkaar in contact te brengen. Dit doen zij als risico's worden gesignaleerd met betrekking tot de ontwikkeling naar de volwassenheid van de jongere. Doel daarvan is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek van de jongere en het gezin. We wijzen er met nadruk op dat het niet gaat om een keuze tussen een melding in de verwijsindex of de stappen van de meldcode, maar dat beide acties bij vermoedens van kindermishandeling aan de orde zijn omdat ze elkaar ondersteunen.

2.2 De stappen die beroepskrachten geacht worden te zetten

De stappen gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Het signaleren zelf heeft in het model een andere plaats gekregen. Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van de beroepskrachten die binnen de organisatie werkzaam zijn. Zo bezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met cliënten, leerlingen en patiënten wordt verondersteld. De stappen wijzen de beroepskracht de weg als hij meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling.

Volgorde van de stappen

De stappen die hieronder worden beschreven, zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt. Maar deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat de beroepskracht op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de cliënt in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal de beroepskracht eerst overleg willen plegen met een collega en met het AMK of met het ASHG voordat hij het gesprek met de cliënt aangaat. Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

Specifieke vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling

Het stappenplan schetst in algemene zin de stappen die in geval van signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling dienen te worden gezet. Bij specifieke vormen van dit geweld moeten de stappen soms nader worden ingekleurd. Bijvoorbeeld in geval van signalen van seksueel geweld of van vrouwelijke genitale verminking, dringen we erop aan altijd gebruik te maken van de expertise van het AMK en ASHG.

STAP 1: IN KAART BRENGEN VAN SIGNALLEN

Als een beroepskracht signalen opvangt van huiselijk geweld of kindermishandeling, wordt van hem gevraagd om deze signalen in kaart te brengen. Hij legt deze signalen vast, evenals (de uitkomsten van) de gesprekken die hij over de signalen voert, de stappen die hij zet en de besluiten die hij neemt. Ook de gegevens die de signalen weerspreken, worden vastgelegd¹⁰.

Bij het in kaart brengen van signalen volgt de beroepskracht de protocollen en aanwijzingen van zijn eigen organisatie of praktijk.

In veel organisaties wordt van iedere cliënt een dossier aangelegd. In dat geval worden de gegevens over de signalen en over de stappen die worden gezet in het dossier vastgelegd.

Beschikt de organisatie niet over een cliëntdossier, dan moet in de instellingscode worden aangegeven op welke wijze en waar de beroepskracht de gegevens over de signalen en over de stappen vastlegt.

¹⁰ Zie ook GGD protocol onderwijs.

In de instructie bij de eerste stap worden aanwijzingen gegeven voor het zorgvuldig vastleggen van gegevens. Zo wordt o.a. van de beroepskracht gevraagd om feiten en signalen uit elkaar te houden, om de status te vermelden van hypothesen en veronderstellingen en om de bron te vermelden als er informatie wordt vastgelegd die afkomstig is van een ander.

Signalen in verband met de kinderen van een cliënt

Een beroepskracht van welke organisatie dan ook, kan zorgen hebben over kinderen of andere gezinsleden van zijn cliënt met wie hij zelf geen contact heeft. Zo kunnen er bijvoorbeeld bij een beroepskracht in de geestelijke gezondheidszorg of in het maatschappelijk werk zorgen zijn over de veiligheid van de kinderen van een cliënt, omdat de cliënt bij vlagen zeer agressief is, of door zijn overmatig middelengebruik niet in staat is om voor zijn kinderen te zorgen. Ook al kan de beroepskracht geen uitspraak doen over de feitelijke situatie waarin de kinderen zich bevinden omdat hij geen contact met hen heeft, er is in dergelijke gevallen wel aanleiding voor nader onderzoek naar de omstandigheden waarin de kinderen verkeren.

STAP 2: COLLEGIALE CONSULTATIE EN ZONODIG RAADPLEGEN VAN HET AMK OF HET ASHG

De tweede stap is het overleg over de signalen. Om de signalen die in kaart zijn gebracht goed te kunnen duiden, is overleg met een deskundige collega noodzakelijk. Te denken valt bijvoorbeeld aan de aandachtsfunctionaris huiselijk geweld of kindermishandeling binnen de eigen organisatie, of aan het zorg- en adviesteam van de school. Op basis van anonieme cliëntgegevens kan daarnaast ook het AMK of het ASHG worden geraadpleegd. Bij een vermoeden van (dreigende) vrouwelijke genitale verminking, eengerelateerd geweld of ouderenmishandeling wordt geadviseerd altijd een beroep te doen op specifieke expertise. In Friesland kan dit bij het ASHG of AMK. Vermoedt het AMK of het ASHG eermotieven achter het (dreigende) geweld dan laten zij zich over de veiligheidsrisico's adviseren door de regionale deskundige van de Friese politie die weer in nauw contact staat met het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld.

ASHG EN AMK

Advies

Bij iedere stap van de meldcode geldt dat er altijd contact kan worden opgenomen met het ASHG of het AMK. Deze laatste maakt deel uit van Bureau Jeugdzorg. Bij het AMK en ASHG is veel kennis aanwezig over mogelijke signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De medewerkers kunnen ook adviseren over de te zetten stappen en over het voeren van gesprekken met cliënten over de signalen. Bij het vragen van advies zetten het AMK en ASHG zelf geen stappen in de richting van de cliënt of die van anderen. Het advies is dus uitsluitend gericht tot de adviesvrager.

NB: Adviesgesprekken vinden plaats op basis van anonieme cliëntgegevens, voor een adviesgesprek heeft u uw beroepsgeheim dus niet te verbreken.

Melden

Als er bij het volgen van de stappen wordt besloten tot het doen van een melding, neemt het AMK of het ASHG het onderzoek over naar de casus

rond het huiselijk geweld of de kindermishandeling. Het AMK en het ASHG houden melders op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet .

NB: Bij een melding moeten cliëntgegevens worden verstrekt omdat het AMK of het ASHG anders geen acties in gang kunnen zetten naar aanleiding van de melding.

*Gaat het om huiselijk geweld waarbij meerderjarigen zijn betrokken, dan kan de melding worden gedaan bij het ASHG, **telefoon 0900 - 567 567 8**. Betreft het vermoeden mishandeling van kinderen of jongeren tot 18 jaar, dan kan contact worden gezocht met het AMK **telefoon 0900 - 123 123 0**.*

Voor meer informatie over de werkwijze van het Advies - en Meldpunt Kindermishandeling wordt verwezen naar het Protocol van handelen Advies - en Meldpunten Kindermishandeling (juni 2009).

¹¹ NB: De werkwijze van het ASHG m.b.t een melding HG wordt in 2010 nader omschreven. De Wettelijke kaders worden met het ingaan van de meldcode vastgelegd, de uitvoeringskaders worden beschreven in de algemene maatregel van bestuur. Naar verwachting ligt deze er begin 2011.

STAP 3: GA HET GESPREK AAN MET DE CLIËNT

Na het collegiaal overleg en eventueel het adviesgesprek met het AMK of het ASHG, volgt een gesprek met de cliënt. Omdat openheid een belangrijke grondhouding is in de verschillende vormen van dienstverlening aan de cliënt, wordt in het stappenplan zo snel mogelijk contact gezocht met de cliënt (of met zijn ouders) om de signalen te bespreken. Soms zal het vermoeden door het gesprek worden weggenomen, dan zijn de volgende stappen van het stappenplan niet nodig.

Worden de zorgen over de signalen door het gesprek niet weggenomen, dan worden ook de volgende stappen gezet.

Heeft een beroepskracht behoefte aan ondersteuning bij deze stap, dan kan hij ook daarover advies vragen aan een collega of aan een aandachtsfunctionaris binnen de eigen organisatie of praktijk en/of aan het AMK of het ASHG.

In het gesprek met de cliënt gaat het er om dat de beroepskracht:

1. het doel van het gesprek uitlegt;
2. de signalen, dit wil zeggen de feiten die hij heeft vastgesteld en de waarnemingen die hij heeft gedaan, bespreekt; en
3. de cliënt uitnodigt om daarop te reageren;
4. en pas na deze reactie zonodig komt tot een interpretatie van wat hij heeft gezien en gehoord en wat hem in reactie daarop verteld is.

Geen gesprek met de cliënt

In de instructie bij deze stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van een gesprek met de cliënt. Het gaat om situaties waarin, door het voeren van het gesprek, de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Zo is het denkbaar dat een beroepskracht besluit om zijn vermoeden van seksueel misbruik of eergerelateerd geweld nog niet met de vermoedelijk pleger te bespreken omdat hij het risico aanwezig acht dat de vermoedelijke pleger zich na dit gesprek op het slachtoffer zal afreageren.

Het risico op verliezen van het contact met de cliënt mag nooit een reden zijn om niet te komen tot het bespreken van zorgen/signalen met een aandachtsfunctionaris en/of het ASHG of AMK. Het moment van bespreken en het gesprek zelf vraagt dus een goede voorbereiding. U kunt hierin altijd advies vragen aan het AMK of ASHG. Er kan worden afgezien van een gesprek als de veiligheid van het kind of andere gezinsleden in het geding is. Of als de cliënt daardoor de contacten met de beroepskracht zal verbreken waardoor de cliënt uit het zicht raakt. Dit mag echter geen reden zijn om de casus niet te bespreken en/of niet te melden bij ASHG of AMK.

Let wel; openheid is een belangrijke basis voor vertrouwen en dus voor de samenwerking met ouders om tot goede hulpverlening te komen in belang van het hele gezin.

Gesprek met kinderen

Ook als een cliënt nog jong is, is het van belang dat de beroepskracht het gesprek met kinderen aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk is of te belastend voor hem is.

De beroepskracht beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en mogelijk is, zonodig in overleg met een collega of met het AMK.

NB: Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken, zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn, zodat het kind zich vrij kan uiten. De beroepskracht hanteert hiervoor de regels die binnen zijn eigen sector van toepassing zijn. Zo zal een docent zonder veel omhaal gewoon een gesprek met een van zijn leerlingen aan kunnen knopen. Maar bij een uitnodiging aan een kind van 10 jaar voor een gesprek met de jeugdarts ligt dit anders. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van het kind, van de beroepskracht, of die van anderen, kan ook in deze sector worden besloten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de ouders hierover van tevoren zijn geïnformeerd.

Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er, als het om een minderjarige cliënt gaat, ook een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijkerwijs betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. Want de ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, als regel te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

NB: Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen. Bijvoorbeeld als de beroepskracht redenen heeft om aan te nemen dat hij het kind dan uit het oog zal verliezen omdat de ouders het van school zullen halen, of niet meer naar de kinderopvang zullen brengen, of dat het eergerelateerd geweld zal escaleren. Neem in die gevallen altijd contact op met het AMK of ASHG voor advies.

STAP 4: INSCHATTING RISICO, AARD EN ERNST VAN GEWELD/MISHANDELING

Na de eerste drie stappen beschikt de beroepskracht al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die hij heeft vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de cliënt en het advies van deskundigen.

In stap 4 komt het erop aan dat de beroepskracht deze informatie weegt. Deze stap vraagt van de beroepskracht dat hij het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling inschat, evenals de aard en de ernst van dit geweld.

Beschikt de organisatie of beroepsgroep over een risicotaxatie-instrument, dan gebruikt de beroepskracht dit instrument bij zijn weging. Vanzelfsprekend kan ook bij deze stap advies worden ingewonnen bij deskundigen zoals de aandachtsfunctionaris, het zorg- en adviesteam of het AMK of het ASHG.

STAP 5 : BESLIS: ORGANISEER ZELF HULP OF DOE EEN MELDING

Na de weging van stap 4 komt de beroepskracht, zonodig ondersteund door deskundigen, tot een besluit: zelf hulp organiseren of een melding doen. Waar het bij deze afweging om gaat, is dat de beroepskracht beoordeelt of hij zelf, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in voldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren. In alle gevallen waarin hij meent dat dit niet of maar gedeeltelijk het geval is, vraagt de beroepskracht advies aan het AMK of ASHG of doet hij hier een melding.

Hulp organiseren en effecten volgen

Meent de beroepskracht dat hij met zijn instelling of praktijk de cliënt voldoende kan beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling, dan biedt of organiseert hij de hulp die daarvoor nodig is. Hij volgt de effecten van deze hulp en doet alsnog een melding als het geweld niet blijkt te stoppen of opnieuw oplaat.

Melden

Meent de beroepskracht dat hij met zijn instelling of praktijk niet in staat is om de cliënt voldoende te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling, dan doet hij een melding zodat de signalen nader kunnen worden onderzocht en acties in gang kunnen worden gezet die de cliënt en zijn gezinsleden voldoende beschermen.

Het AMK doet na een melding onderzoek naar de signalen. Dit wil zeggen dat de medewerkers in gesprek gaan met de ouders, het kind en met beroepskrachten die met het kind te maken hebben. Op basis van de resultaten van dit onderzoek besluit men wat er moet gebeuren. Vaak zal vrijwillige hulp in gang worden gezet, maar het AMK kan ook besluiten om een melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming en/of om aangifte van mishandeling te doen bij de politie.

Het ASHG zal na een melding contact zoeken met de cliënt om te beoordelen welke hulp noodzakelijk is, om vervolgens deze hulp voor het slachtoffer en de pleger te organiseren en hen daarvoor zonodig te motiveren.

Sluit in de melding aan bij de feiten

Bij een melding dient de melder zoveel mogelijk signalen te melden, dit wil zeggen de feiten en gebeurtenissen die zijn waargenomen. Meldt de melder ook feiten en gebeurtenissen die anderen hebben gezien of gehoord, dan moet hij deze 'andere bron' duidelijk in de melding noemen.

Contact met de cliënt of zijn ouder(s) over de melding en de inspanning om toestemming voor de melding te krijgen

Als hoofdregel geldt dat de beroepskracht, voordat hij een melding doet, contact zoekt met de cliënt over de melding. Hij legt hem uit dat hij een melding wil doen, wat een melding voor de cliënt betekent en

wat het doel van de melding is. Vervolgens vraagt de beroepskracht de cliënt om een reactie hierop. Laat de cliënt merken dat hij bezwaar heeft tegen de melding, dan gaat de beroepskracht over deze bezwaren met de cliënt in gesprek en bekijkt hij hoe hij aan deze bezwaren tegemoet kan komen. Blijven de bezwaren van de cliënt desondanks overeind, dan maakt de beroepskracht een afweging. Hij weegt de aangevoerde bezwaren af tegen de noodzaak om de cliënt of een ander tegen het geweld of de mishandeling te beschermen door een melding te doen. Daarbij betreft hij in ieder geval de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of een ander daartegen te beschermen.

Op deze manier spant de beroepskracht zich in om toestemming van de cliënt te krijgen. Alleen in die gevallen waarin dit hem niet lukt, ook niet nadat hij in gesprek is gegaan over de bezwaren van de cliënt, komt het doen van een melding zonder toestemming van de cliënt in beeld. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar deel 3 van dit basismodel.

Positie van de jeugdige cliënt en zijn ouder(s)

Is de cliënt nog geen 12 jaar oud, dan voert de beroepskracht het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de cliënt. Is de cliënt 12 jaar en nog geen 16 jaar, dan wordt het gesprek gevoerd met de cliënt en/of met de ouder.

Melding zonder gesprek met de cliënt of zijn ouders

In de instructie bij de vijfde stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van contacten met de cliënt (en of zijn ouders) over de melding. Het gaat om situaties waarin de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan van een gesprek worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt de contacten met de beroepskracht zal verbreken waardoor de cliënt uit het zicht raakt.

Bekendmaken van de identiteit van de melder bij vermoedens van kindermishandeling

Artikel 55 van het Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg geeft als hoofdregel dat de identiteit van de melder door het AMK aan het gezin bekend wordt gemaakt. Een melder kan echter ten opzichte van het gezin anoniem blijven als de melding:

- (1) een bedreiging vormt of kan vormen voor de jeugdige, voor andere jeugdigen of voor de beroepskracht of zijn medewerkers; of
- (2) de vertrouwensrelatie zou kunnen verstoren tussen de beroepskracht en de cliënt of zijn gezin.

Let wel: een melding kan anoniem gedaan worden als de informatie in de melding niet herleidbaar is naar de melder. Dus, de informatie in de melding moet door meerdere personen signaleerd zijn.

Mocht er alleen herleidbare informatie zijn dan dient de beroepskracht in overleg met AMK te komen tot een plan van aanpak waarbij de veiligheid van alle betrokkenen meegenomen wordt.

NB: Het ASHG kent (nog) geen specifieke regeling op dit punt. In het algemeen kan worden gezegd dat ook hier openheid over meldingen de hoofdregel is en dat, bij wijze van uitzondering, met name op grond van overwegingen in verband met de veiligheid, de identiteit van de melder voor de betrokkenen kan worden afgeschermd.

Inspanningen na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als een beroepskracht een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de beroepskracht in zijn contact met het ASHG of het AMK ook bespreekt wat hij zelf na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening, kan doen om de cliënt of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Dit is uitdrukkelijk in stap 5 bij de melding opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokkenheid van de beroepskracht bij de cliënt na de melding niet ophoudt. Van hem wordt verwacht dat hij, naar de mate van zijn mogelijkheden, de cliënt blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met het AMK of het ASHG om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.

Het AMK en het ASHG houden melders op de hoogte op de uitkomst van het onderzoek en de acties die in gang worden gezet.

2.3 Verantwoordelijkheid van de instanties om randvoorwaarden te scheppen voor een veilig werk- en meldklimaat

Voor het signaleren en het zetten van de stappen zijn een goede implementatie van de code en een veilig werkklimaat noodzakelijk. Daarom werkt dit basismodel ook de verantwoordelijkheden van de organisaties nader uit.

Concreet moet worden gedacht aan:

- het informeren van beroepskrachten en cliënten over de meldcode die wordt gehanteerd en het doel daarvan;
- het aanbieden van voldoende en regelmatig terugkerende opleidingen en trainingen voor de beroepskrachten;
- het regelmatig evalueren van het gebruik van de meldcode op basis van de casuïstiek. Dit draagt bij aan de verbetering van de kwaliteit van de meldcode en de bewustwording van de handelwijze van de professionals bij de signalering van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- het zorgen voor de beschikbaarheid van deskundigen die kunnen worden geraadpleegd;
- het zicht houden op de effecten van de meldcode;
- het maken van afspraken met de beroepskrachten (bijvoorbeeld in de ondernemingsraad) op welke wijze zijn organisatie hen zal ondersteunen als cliënten hen, in of buiten rechte, aanspreken op het zetten van de stappen van de meldcode.

Deze afspraken zijn belangrijk voor een veilig werk- en meldklimaat en maken de beroepskracht duidelijk dat het handelen volgens de code geen individuele keuze is maar (door de overheid opgelegd) beleid.

3 BEROEPSGEHEIM, MELDCODE EN MELDRECHT

3.1 Inleiding

In dit derde deel van het basismodel meldcode wordt enige achtergrondinformatie gegeven, met name over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de verhouding tussen het beroepsgeheim en het meldrecht.

3.2 Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten hulp, zorg, steun, of een andere vorm van begeleiding biedt, heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven.

Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken.

De zwijgplicht geldt bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd)inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een zekere inbreuk op de zwijgplicht.

De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacybepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8) en uit de Grondwet (artikel 10). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de beroepskracht zijn toevertrouwd.

Specifieke zwijgplicht

Een aantal beroepsgroepen kent een specifieke zwijgplicht die is geregeld in een 'eigen' wet. Dit geldt bijvoorbeeld voor medisch hulpverleners, zoals artsen en verpleegkundigen. Zij vinden hun zwijgplicht in artikel 88 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en in artikel 7:457 Burgerlijk Wetboek. Voor beroepskrachten in de jeugdzorg is de zwijgplicht specifiek geregeld in artikel 53 van de Wet op de jeugdzorg. Vertrouwensinspecteurs in het onderwijs kennen een eigen bepaling over de omgang met hun zwijgplicht in artikel 6 van de Wet op het onderwijstoezicht.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om er voor te zorgen

dat mensen naar de beroepskracht toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een cliënt die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt, omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet in mag grijpen.

Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig. Het basismodel meldcode wil daarin een handreiking bieden voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een cliënt aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan het AMK of aan het ASHG, geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Het basismodel schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de cliënt zijn toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigert de cliënt ondanks de inspanning van de beroepskracht zijn toestemming, dan houdt het niet op maar maakt de beroepskracht een nieuwe afweging, zie daarover paragraaf 3.3.

NB1: De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een cliënt vanaf zijn 16e jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een cliënt dit recht zelfs al vanaf zijn 12e jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een cliënt vanaf 12 of 16 jaar die nog thuis woont, ook gesproken worden met zijn ouders. Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de jongere verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

NB2: Van het vragen van toestemming kan worden afgezien in verband met de veiligheid van de cliënt, van de beroepskracht of die van anderen.

3.3 Conflict van plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een beroepskracht door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een conflict van plichten. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim botst met de plicht om de cliënt te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht, ook zonder toestemming van de cliënt, over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de

zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen en vastgelegd in het dossier. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming.

1. Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen?
2. Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
3. Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de cliënt te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
4. Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
5. Als ik besluit om te spreken, aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Positie van de cliënt

Bij het besluit om de geheimhouding te doorbreken, speelt de positie van de cliënt een belangrijke rol. Bij cliënten die zich in een afhankelijke positie bevinden waardoor ze minder goed in staat zijn zelf op te treden tegen mishandeling of geweld, zal een beroepskracht eerder dan 'gemiddeld' kunnen besluiten dat hij zijn zwijgplicht verbreekt. Te denken valt op de eerste plaats aan kinderen en jongeren. Het kan dan gaan om kinderen die zelf cliënt zijn van de beroepskracht of om de kinderen van de cliënt.

Meerderjarigen beslissen in beginsel zelf over de wijze waarop ze hun leven inrichten en of ze daarin hulp of andere inmenging wensen. Dit zelfbeschikkingsrecht is een belangrijk uitgangspunt bij het bieden van hulp aan cliënten. Maar dit uitgangspunt is niet absoluut. Er zijn situaties waarin een inbreuk op de zelfbeschikking noodzakelijk kan zijn omdat de cliënt in een zeer ernstige situatie verkeert. In geval van huiselijk geweld kan dit zeker aan de orde zijn. Uit onderzoek is gebleken hoezeer slachtoffers gevangen kunnen zitten in hun situatie, zodanig dat ze daar op eigen kracht niet uit komen. De beroepskracht zal zich eerst tot het uiterste in moeten spannen om de toestemming van zijn cliënt te krijgen. Maar krijgt hij deze niet, dan kan hij zich daar niet zondermeer bij neerleggen. Hij dient de ernst van de situatie waarin de cliënt zich bevindt af te wegen tegen het gegeven dat de cliënt hem geen toestemming geeft voor het doen van een melding. Komt hij tot de slotsom dat de cliënt vanwege de ernst van het huiselijk geweld tegen dit geweld moet worden beschermd, dan doet hij een melding, ook al heeft hij daarvoor geen toestemming. Hij komt dan in feite tot de conclusie dat het zware belang van zijn geheimhoudingsplicht in deze specifieke situatie moet wijken voor het nog zwaardere belang van het beschermen van zijn cliënt tegen zwaar en/of structureel geweld.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zonodig ook (op basis van anonieme

cliëntgegevens) advies vraagt aan het AMK of het ASHG.

Beoordeling van een besluit over het doorbreken van het beroepsgeheim

Zou achteraf een toetsende organisatie gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de beroepskracht, dan wordt vooral de zorgvuldigheid beoordeeld waarmee het besluit om de geheimhouding te verbreken tot stand is gekomen. Daarbij wordt onder andere gelet op:

- collegiale consultatie;
 - raadpleging van het ASHG of het AMK;
 - aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen;
 - zorgvuldige en concrete afweging van belangen; en
 - de contacten die er met de cliënt zijn geweest over de melding.
- Concreet gaat het er dan om of de beroepskracht zich, gelet op zijn mogelijkheden en op de omstandigheden waarin de cliënt verkeert, heeft ingespannen om de cliënt toestemming te vragen, of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek.

Als hulpmiddel bij de besluitvorming over het verbreken van de geheimhoudingsplicht en het doen van een melding, wordt verwezen naar de website van de privacy helpdesk van het Ministerie van Justitie, www.huiselijkgeweld.nl/cgi-bin/beroepsgeheim.cgi.

NB: Het is ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf belangrijk om een besluit over het melden van een cliënt zonder dat hij daarvoor zijn toestemming heeft gegeven zorgvuldig vast te leggen. Niet alleen de melding dient te worden vastgelegd, ook de belangen die zijn afgewogen en de personen die van tevoren over het besluit zijn geraadpleegd.

3.4 Wettelijk meldrecht

Voor vermoedens van kindermishandeling is het leerstuk van het conflict van plichten nog eens bevestigd in artikel 53 lid 3 van de Wet op de jeugdzorg dat een uitdrukkelijk meldrecht bevat. Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft op basis van dit wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling, zonodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder, bij het AMK te melden.

Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om op verzoek van het AMK informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken, eveneens zonodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder.

Voor vermoedens van huiselijk geweld waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken, zal de nieuwe wet een vergelijkbaar wettelijk meldrecht gaan bevatten. Zolang deze wet en het daarin opgenomen meldrecht er nog niet zijn, biedt het conflict van plichten uitkomst in die gevallen waarin geen toestemming wordt verkregen - of kan worden gevraagd - en een melding toch noodzakelijk is om het geweld te stoppen en de cliënt tegen dit geweld te beschermen.

4. VOORBEELD MELDCODE BIJ SIGNALLEN VAN HUISELIIK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Het bevoegd gezag van

[naam van de instantie waarvoor de meldcode wordt vastgesteld]

Overwegende

Dat *[naam instantie of praktijk]* verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan zijn cliënten en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan cliënten die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;

Dat van de beroepskrachten die werkzaam zijn bij *[naam instantie]* op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met cliënten attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen met als doel signaleren en stoppen van het mogelijke geweld en hulp bieden bij de gevolgen ervan.

Dat *[naam instantie]*, een meldcode wenst vast te stellen zodat de beroepskrachten die binnen *[naam instantie]* werkzaam zijn, weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;

Dat *[naam instantie]* in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt;

Dat onder huiselijk geweld wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling, eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten;

Dat onder kindermishandeling wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen getuige van huiselijk geweld, eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking;

Dat onder beroepskracht in deze code wordt verstaan: de beroepskracht die voor *[naam instantie]* werkzaam is en die in dit verband aan cliënten van de instantie zorg, begeleiding, onderwijs, of een andere wijze van ondersteuning biedt;

Dat onder cliënt in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de beroepskracht zijn professionele diensten verleent;

In aanmerking nemende

De Wet bescherming persoonsgegevens;

De Wet op de jeugdzorg;

De Wet maatschappelijke ondersteuning

[naam van overige wetten die in verband met de omgang met persoonsgegevens op de betreffende instantie van toepassing zijn].

Het privacyreglement van *[naam instantie]*

Stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

4.1 STAPPENPLAN BIJ SIGNALLEN VAN HUISELJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

STAP 1: BRENG DE SIGNALLEN IN KAART

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontcrachten in kaart en leg deze vast. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van een signaleringsinstrument als uw organisatie daarover beschikt.

Hebt u zelf geen contact met de kinderen van uw cliënt, dan kunt u toch signalen vastleggen over de situatie waarin deze kinderen zich mogelijk bevinden, als de toestand van uw cliënt daar aanleiding toe geeft.

Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht, meldt de signalen dan bij de leidinggevende of de directie, conform de interne richtlijnen. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

Beschrijf uw signalen zo feitelijk mogelijk;

Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontcracht.

Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

STAP 2: RAADPLEEG EEN COLLEGA, HET AMK OF HET ASHG

Bespreek de signalen met een deskundige collega. Vraag zo nodig ook advies aan het AMK of aan het ASHG.

STAP 3: GA HET GESPREK AAN MET DE CLIËNT

Bespreek de signalen met de cliënt. Hebt u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de cliënt, raadpleeg dan een deskundige collega en/of het AMK of het ASHG.

1. Leg de cliënt het doel uit van het gesprek;
2. Beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
3. Nodig de cliënt uit om een reactie hierop te geven;
4. Kom pas na deze reactie zonnodig en zomogelijk met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen. In geval van vrouwelijke genitale verminking kunt u daarbij de Verklaring tegen meisjesbesnijdenis gebruiken.

Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de cliënt, is alleen mogelijk als:

- de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is; of
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt door dit gesprek het contact met u zal worden verbroken.

STAP 4 INSCHATTING RISICO, AARD EN ERNST VAN GEWELD/MISHANDELING

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de cliënt het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling;

Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Maak bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling gebruik van een risicotaxatie - instrument als een dergelijk instrument binnen uw instantie of praktijk beschikbaar is.

STAP 5: BESLIS - ORGANISEER ZELF HULP OF DOE EEN MELDING

Hulp organiseren en effecten volgen

Meent u, op basis van uw afweging in stap 4, dat u uw cliënt en zijn gezin redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:

Organiseer dan de noodzakelijke hulp;

Volg de effecten van deze hulp; en

Doe alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

Melden en bespreken met de cliënt

Kunt u uw cliënt niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermen, of twijfelt u er aan of u voldoende bescherming hiertegen kunt bieden:

- meld uw vermoeden bij het AMK of bij het ASHG en;
- sluit bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- overleg bij uw melding met het AMK of het ASHG, wat u na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om uw cliënt en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Besprek uw melding vooraf met uw cliënt (vanaf 12 jaar) en of met de ouder (als de cliënt nog geen 16 jaar oud is).

1. Leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is;
2. Vraag de cliënt uitdrukkelijk om een reactie;
3. In geval van bezwaren van de cliënt, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
4. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om uw cliënt of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen;
5. Doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de cliënt of zijn gezinslid de doorslag moet geven

Van contacten met de cliënt over de melding kunt u afzien:

- als de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is; of
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt daardoor het contact met u zal verbreken.

4.2 Verantwoordelijkheden van [naam instantie] in het scheppen van een randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor beroepskrachten mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt [naam instantie] er zorg voor dat:

- binnen de organisatie en in de kring van cliënten bekendheid wordt gegeven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- regelmatig een aanbod wordt gedaan van trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering zodat beroepskrachten voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- er voldoende deskundigen beschikbaar zijn die de beroepskrachten kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluit op de werkprocessen binnen de instantie;
- de werking van de meldcode regelmatig wordt geëvalueerd en dat zonodig acties in gang worden gezet om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- afspraken worden gemaakt over de wijze waarop [naam instantie] zijn beroepskrachten zal ondersteunen als zij door cliënten in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen.

COLOFON

Dit product is tot stand gekomen in het kader van het project Regionale AAnpak Kindermishandeling (RAAK) Fryslân, Hierin werken instellingen en overheden samen aan een betere preventie en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling

Deelnemers Werkgroep Friese meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling:

GGD Fryslân

Partoer CMO Fryslân

Bureau Jeugdzorg Friesland

Fier Fryslân

RAAK Fryslân

Jeugdhulp Friesland

Vormgeving: Groot Haar + Orth

Coördinatie communicatie: Groot Haar + Orth

Januari 2011

**HUISELIJK GEWELD EN
KINDERMISHANDELING?**
KOM IN ACTIE!
**DE FRIESE
MELDCODE HELPT.**
WWW.FRIESEMELDCODE.NL

Voor meer informatie over de Friese Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling kunt u vanaf 1 februari 2011 terecht op www.friesemeldcode.nl

Hier vindt u tips, verhalen uit de praktijk, protocollen, downloads en het laatste nieuws.